

UNITÁRIUS ÉRTESÍTŐ

Alapította: József Miklós

Budapest, 1939. november hó.

XVIII. évfolyam 11. szám.

Az Unitárius Nőszövetség.

Lapunk egyik olvasója mult számunkban felvetett gondolathoz kapcsolódva, felveti azt a kérdést, hogy vannak-e egyházunkban olyan szervek, melyek már a multban és a jelenben is az „Ur Háza” eszméjének hordozói. A levélíró a jelen szám részére megfogalmazott cikkem gondolatát érintette, melyben azzal foglalkoztam, hogy ismeressem az Unitárius Nőszövetség munkáját, mely megalakulásától kezdve s a jelenben is, hordozza az unitárius szociális és karitatív munka legnagyobb részét, s különösen a szegénygondozásban végzett hervadhatatlan érdemeket biztosító munkásságot.

Amikor arról írtunk a mult számban, hogy e mozgalom alakuló értekezletére majd meghívjuk az érdeklődőket, akkor arra gondoltunk, hogy minden érdeklődő unitárius asszonytestvérünknek azt üzenhetjük, hogy a Nőszövetségünk minden összejövetelén szívesen várja azokat, akik még ez ideig nem csatlakoztak, s eddig nem vettek részt munkájában.

Az Unitárius Nőszövetség, melynek munkáját három áldozatoslelkű asszony irányítja: Józsa Miklósné elnöknő, Barabás Istvánné pénztáros, dr. vitéz Nyiredy Gézané főtitkár, eddig is hordozója volt az Ur Háza gondolatának, s a körjük csoportosultak táborában az imádkozó Máriák és a dolgos Márták mind megtalálhatók — csak nagyon kevesen vannak; ők is és mi is mindnyájan szeretnénk, hogyha többen lennének, hogyha minden unitárius asszony odaállana melléjük és segítené őket nemes célkitűzéseik megvalósításában. Most karácsony előtt mindenki számára kerül munkatér és megoldandó feladat. Legutóbbi akciónk, melynek során alapító tagságot szerveztek, is azt a célt szolgálja, hogy a meglevő kereteket kibővítve, az aggok és árvák gondozásának munkáját rendszeresebbé és intézményessé tehessek. Adja meg a mindenható Isten, hogy célkitűzéseiket valóra válthassák, unitárius anyaszentegyházunk és magyar nemzetünk javára.

Nőszövetségünk december 8-án, pénteken d. u. 6 órakor rendezi meg szokásos karácsonyi műsoros estjét, a Misszió Ház templomában (IX., Hőgyes Endre-u. 3.) Az est keretében Szabóné Weress Jolán tart előadást Finnországban szerzett utitapasztalatairól, Felvinczi Takács Alice, hegedűművésznő hegedűszámokat ad elő, Áprily Lajos pedig költeményeiből olvas fel.

Kérjük hittestvéreinket, hogy a magas színvonalú műsoros esten minél nagyobb számban jelenjenek meg, hogy ezuton is támogassák karácsonyi szeretetmunkánkat.

Nőszövetségünk és Leányegyletünk december 3., 10., 17. és 24-én templomozás után 10—1 óráig és december hónapban minden csütörtökön d. u. 4—6-ig egyleti helyiségében (V., Koháry-u. 2—4. I. em.) karácsonyi vásárt rendez. Kérjük Nőtestvéreinket,

hogy kézimunkákkal, kisebb dísz tárgyakkal, s bármilyen más hasznos adománnyal, szappan, befőtt, tarhonya, alma, sütemény, cukorka, likőr stb. adományozásával biztosítsák karácsonyi vásárunk sikerét. Adományokat a lelkesi irodára (V., Koháry-u. 2—4. d. e. 9—1-ig és d. u. 4—6 óra között) kérjük eljuttatni.

Aki vásárunk sikerét adományával, vagy vásárlásával előmozdítja, az karácsonyi akciónk javát szolgálja.

Sajnáljuk, hogy mult számunkban Nőszövetségünk közleményét meg kellett szakítanunk, s ez a szöveg érthetőségének rovására ment. Most közöljük a mult számból lemaradt részt is. Nőszövetségünk elnézését kérjük a tördeléstéchnikai okokból előállott kényeszerű hibáért:

Most néhány 6—7—8 gyermekes család rendszeres támogatása lenne esedékes — legalább olyan összegű segéllyel, amely kivédhetné azt a csapást, hogy ilyen sokgyermekes család havi 8—10 P lakbér hátralék miatt az utcára kerüljön, mint az — fájdalom a multban nem egyszer megtörtént.

Kérjük tehát azokat a testvéreinket, akikről megemlékeztünk, jöjjenek segítségünkre ebben a segítő munkában azzal, hogy havi — bármilyen szerény összeggel — törlesztésképpen juttassák el adományaikat pénztárunkhoz.

Mint kedves, megvalósítandó gondolatokat vetjük fel, hogy tehetősebb, gyermektelen vagy egy-két gyermekes híveink a testvérközségek mintájára, vállaljanak egy-egy sokgyermekes unitárius családdal hittestvéri közösséget s ennek tanújeleként rendes havi kis segéllyel (1—2—3 P) legyenek gyámolításukra abban, hogy a népes unitárius családokban növekedhessék az unitárius jövedő.

ÜNNEPÉLYES ISTENTISZTELETET tartunk nov. 15-én, d. e. 10 órakor a Koháry-utcai templomban az Igazgató Tanács alkotmányozó ülése megnyitása alkalmából, Józsa Miklós püspöki vikárius szószéki szolgálatával. Az egyházi tanácsosokat és a nagyközönséget egyforma szeretettel várjuk.

DR. VARGA BÉLA unitárius püspök, a Magyar Tudományos Akadémia külső tagja tart előadást a Dávid Ferenc Egylet november 16-án, csütörtökön d. u. 6 órai kezdettel, a Misszió Ház templomában Dávid Ferenc halála 360. évfordulója alkalmából tartandó emlékűnnepélyen. Imádkozik Józsa Miklós, megnyitót dr. báró Daniel Gábor, zárszót dr. vitéz Nyiredy Géza mond. Művészi számokat Szentgericeei Jakab Irén és Szokolayné Tompa Márta adnak elő. Mindenkit szívesen látunk.

JÓZSAN MIKLÓS püspöki vikárius hetvenedik születési évfordulója alkalmából, tiszteletére a Dávid Ferenc Egylet november 16-án, csütörtökön este 8 órakor a Pannónia-szálló téli kertjében vacsorát rendez. A vacsorán részt vesz dr. Varga Béla kolozsvári unitárius püspök, vidéki lelkeszeink és egyházi tanácsosaink s reméljük, hogy budapesti és pestkörnyéki tisztelőinek nagy serege. A vacsora ára 2.60 P. Jelentkezni legkésőbb nov. 15-én déli 1 óráig lehet a lelkesi hivatalokban személyesen, telefonon, vagy levelezőlapon.

Ave Magister...

Háromszázhatvan évvel ezelőtt, 1579. november 15-én, a dévai vár börtönében egy szegény rab lerázta magáról súlyos bilincseit. Szabad újra. A hősi lélek az örökkévaló Isten ítélőszéke elé siet egyenesen, hogy számot adjon sáfárkodásáról. Nyugodt önérzettel tekint vissza a megfutott földi pályára.

Az Isten nem úgy ítél, mint az emberek. Mindjárt előveszik a nagy könyvet, amelybe be vannak írva az életnek eselekedetei... Merész álmok, csillogó nagy eszmék, fényes szónoklatok, mesterművei a tudásnak és szeretetnek. Vigasztalások: az irgalom s a részvét könnyei. Szelíd pásztori kedély és igaz barátság, amely semmi rosszat nem sejt s a gyanúnak még csak árnyéka se férközhetik hozzá. Törhetetlen akarat, amely szüntelen vívja az Igazság várát, mignem annak hétpecsétetes zárai lehullanak, bepillantást nyújtva a titkok titkába — az örök teremtés hőskölteményébe. Rettenthetlen bátorság és diadalmas hit, a jó Istennek legédesebb, legtisztább, legszentebb mennyei ajándéka, amelyet emberi fogásokkal eltorzítani nem szabad. Alázatosság és megbocsátás, bizalom és nagylelkűség: „Legyen úgy, mint Isten akarja!” még a Kálvária tövében is... Ime, ezek a mentőtánúk sorakoznak melléje hirtelen a nagy gyülekezetben. Péter, Jakab, János, Filep és Bertalan s mind az apostolok bólogatnak rája. És a „Bárány” maga, akinek jelképe volt egyidőben a földön püspöki peccsétje, rámondja az áment, ráadja az áldást. S mit mondhat az Atya, kinek szerelmétől sem élet, sem halál, mélység, se magasság, sem angyalok, se fejedelemségek el nem szakaszthatták... „En fiam vagy te: ma szültelek tégedet.”

Ave Magister... Ezt érdemelted. És nem az arculesapást, a köpködést, a meghurcoltatást, a töviskoronát... A földi bírótól a mennyei Bíróhoz vitted a te ügyedet és Ő az ő hűséges szolgájának igazságot szolgáltatott. Neved ott díszlik a világ reformátorai között; s nekünk annál kedvesebb, mert Te magyar voltál. Magyar érzés, magyar lélek nyilatkozott meg abban, amit írtál. Abban, ahogy írtad. Abban, amit mondtál. Abban, ahogy mondtad. Ugy tetszik nekem, mintha az a lúdtoll még most is serényen sercegne a poros foliánsokon. Fehér lapon fekete barázdák; s bennök az örök élet igéi, amiket a kisgyermek is megért. Ugy tetszik nekem, mintha az időnek bércei, a századok, még most is visszhangoznák azt az „Igaz Tudományt”, amelyet Te a próféta lánglelkével, az apostolok buzgóságával és krisztusi egy-

szerúséggel prédikáltál az Egy Igaz Élő Isten di-
csőségére.

Ave Magister... Homlokodat fénykoszorú övezi: csillagvilágok fényes glóriája. Hited, munkád, életed, tanításod, ékes szavad, főpapi köntösöd, sovány rabkosztod, lázálmod, reményed, sok keserű sóhajtásod, könnyed, szenvedésed — mindmind bevonultak a halhatatlanság fenséges birodalmába... Husz János és Servet kezét fognak veled; hiszen úgy, ahogy ők, a máglyát Te is megérdemelted. Ugy, de elégtél, elhamvadtál Te is. El bizony: a saját lelkednek lángjában. Illés próféta tüzes szekeren az égbe ragadtattál... Ave Magister... Mikor jösz le ismét hozzánk? Itt még ma is vár a „sancta simplicitas”, hogy nyers dorongot dobjon a máglya lángjai közé. De azért, csak gyere! Itt a Te helyed, ahol küzdeni kell.

Ave Magister...

JÓZAN MIKLÓS

ESZMÉK VILÁGA

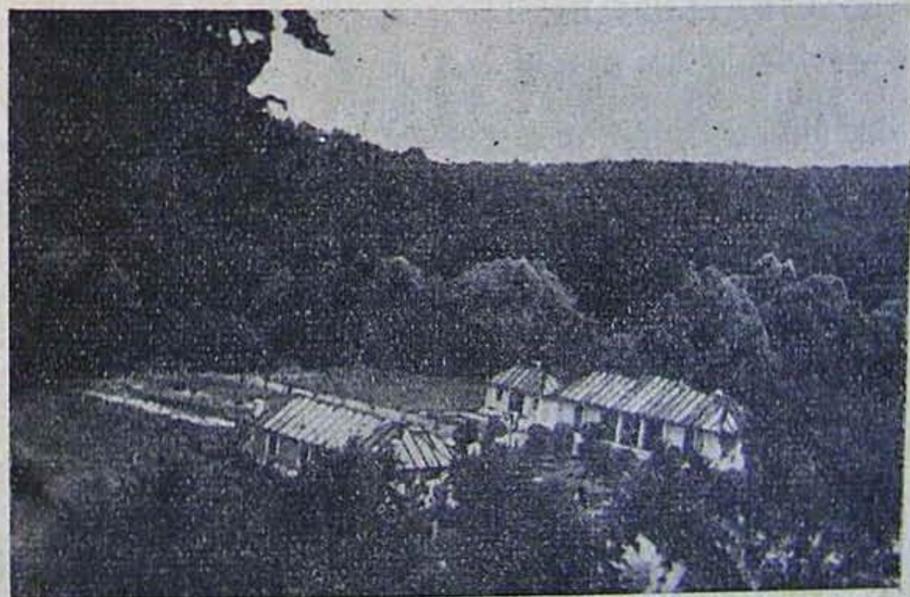
Finnország unitárius szemmel.

Finnországban is éreztem, hogy az emberek lelki rokonaim s hogy életformájuk: egyszerűség a külsőségekben és magas igény a szellemi javakban, — régtől ismerős nekem. De a dolgok belső összefüggése csak Magyarkúton világosodott meg előttem.

Azelőtt való nap érkeztem haza. Testileg még alvajáró voltam, a hathetes utazgatás és a három napi hajó, illetve vonatút után. De lelkileg különösen éberek vagyunk ilyenkor, az apróságok is szimbolumnak tűnnek fel figyelő szemünk előtt.

Talán úgy kellett történnie, hogy éppen ilyen felfokozott idegállapotban ismerjem meg Magyar-kutat, ezért nem sikerült eljutnom évek óta. Most pedig okvetlenül ki akartam utazni, hogy a kis-lányomat lássam.

Finnország végtelen fenyevei és tavai felett júliusban olyan tisztán tündöklök a napfény, mint nálunk tavasszal, zivatar után. De Magyarkúton ugyanilyen ragyogóan sütött a nap, csak az erdő volt dúsabb, igazibb. Északon a néptelen erdő is világos, ritkás és egyszerű, Magyarkúton a

A magyarkúti nyaralótábor.

Nagy Sándor
felvétele.

susogó erdőt láttam viszont, sejtelmes útjaival, királyi lombkoronákkal, összehajló lombfolyosó alatt csörgedező patakkal. A gyerekek együtt hancúroztak a felnőttekkel a tisztáson s Dávid Ferenc s Szentábrahámi Mihály szobra előtt mégis tiszteltesebbé halkította a lépteit mindenki

Délután szabadtéri Istentiszteleten búgott a harmónium s Józán Miklós vikárius úr egyenként elbeszélgetett a bemutatkozó gyermekekkel. A szaporán pergő műsoros délutánon elfogódottság nélkül énekeltek, táncoltak és szavaltak a leánykák, gömbölyű elsőelemisták párbeszédében ízesen pergett a székely kofanéni nyelve s mindennek koronájaként az erdélyi vendég csürdöngölőt járt a gyerekek ujjongó énekére.

Magyarkúton értékelik a szülők az erdei levegőt, a finom ízes kenyeret, meg a vasúti szabadjegyet — elmélkedtem magamban —, de melyikük tudja, hogy ez a legnagyobb útravaló, a bátor felépés, nyílt kiállítás begyakorlása? Nem lesznek primadonnák, mert a nagy unitárius családi kör elismerő boldog mosolygása csak azt érezteti velük, hogy a magyarkúti gyerekek megállják a helyüket s hogy ki-ki egyenként felelős a közös dicsőségért. Megálljunk csak, nem ezért mentem-e Finnországba?

S miközben még javában csengett a nóta, minden megvilágosodott előttem. Persze, azért kellett elmennem, mert kínozott, hogy nincs összehasonlító alapom s csak az ösztönömre vagyok utalva az életrevaló dolgok és a jövőtlen kezdeményezések megítélésében. Mi is hát a közös érték a finnek és az unitáriusok életében?

Minden finnek és minden unitáriusnak mély tisztelete a mult egészséges hagyományai iránt. Ők a Kalevalát, mi a balladákat szavaljuk családias összejöveteleinken. Ők népfőiskolákat építettek szövetkezeti alapon, mi kollegiumokat a parasztfiúk számára, kalákában. Hol a különbség? A Dávid Ferenc Egylet rendszeres falumunkájára, Balázs Ferenc áldozatos életére nem lehetünk-e méltán büszkék? Savonlinna vára felé hajózva szomjasan hallgatta két utitársam a Berde cipókról, Orbán Balásról s Brassairól szóló beszámolóm, hogy a végén felkiáltsanak: — Még sohasem éreztük ennyire, hogy a magyarokkal rokonok vagyunk! — Náluk ősi gyapjúszőnyeg díszíti a gazdaházak falát, nálunk írásos függöny az ablakokat és torockói párna a heverőt. A népfőiskolákon is szóni tanulnak a lányok, mint az unitárius leányegyletben. De sem ők, sem mi nem meredünk maradiságba.

Mi biztosítja a mult és jövő szerves kapcsolatát náluk és nálunk? Az egész nép számtalan közös élménye, a természettel, az erdővel és a víztükörrel való élő kapcsolat, a szülőföld nagy szeretete. A finn és a székely nyugodtan megjárhatja Amerikát, mindig visszatér, nem válhatik gyökértelessé soha. Nem kell idegen testbe kapaszkodnia, ha haladni akar s éppen ez a szabadság tartja eltéphetetlenül fajtája mellett. Közös élmény nélkül azonban sorvadni kezd, közös célkitűzések nélkül széthull, mint a mult század elején a svédeskedni kezdő finnság s Magyarkút előtt a pesti unitárius egyház. Kell egy darab föld, egy darab meghódítandó erdő, egyszerű faház, melyet vállvetve töltsenek meg élettel és erővel. Mindig előlről kell kezdenünk az életet, hogy folytatni

tudjuk a multat s ez a küzdelmes újjászületés tart meg szívósnak és fiatalnak.

S végül ők is és mi is kevesen vagyunk. De becsületünk van a világ előtt, mert számon tartjuk a keveset. Magyarkút előtt a gyerekek már nem érezték ezt az összetartozást, ezt a személyszerinti felelősséget az unitárius egyházzal szemben. Most mindnyájan ismerik egymást, tudják, hogy ki hordja pontosan, szívesen az ivóvizet a kútról, ki ügyes a sepregetésben s ki énekel a legszebben. Ismerik és szeretik egymást, mert a veszekedés is szeretet, előbb és egészségesebb érzés, mint az ismeretlenség és a közöny. Megszokták, hogy egymáshoz szorulva nem olyan félelmetes a zivatar s esztendőik múltán együtt állnak ki a porondra.

Nem hiába küldte mindig az unitárius egyház tanulmányútra fiait és leányait: messzire kell mennünk, hogy lelkileg is végleg hazataláljunk.

Sz. Weress Jolán.

KÖNYVEK

A székelyek eredete.

Régóta várt könyvet hozott számunkra a posta, néhány nappal ezelőtt. Rugonfalvi Kiss István debreceni egyetemi tanár „A nemes székely nemzet képe” című munkájának első kötete megjelent. Közel ötszáz oldalas könyv már ez az első kötet is, melynek első negyven oldalát *Roska* Márton egyetemi tanár írta (A Székelyföld őskora), a kiváló régész-történész, a többi Rugonfalvi Kiss István írása (A székely nemzet története). — Hosszú és tudományos kutatásokban gazdag élet kutatásait és tanulságait látjuk Rugonfalvi Kissnek ebben a művében, mert bármily értékes munkásságot fejtett is ki egyébként a történelem más területein, szívét és eszét kezdettől fogva székely fájának sorsa, eredete, boldogulása és történelme foglalkoztatta leginkább. Talán ennek tudható be, hogy olyan könyvet tudott adni, amelyet a kutatások eredményeinek összefoglalása szempontjából, de oknyomozó és értékelő szempontból is, erről a tárgyról eddig még nem olvastunk. Nem az a célunk azonban, hogy könyvismertetést írjunk erről a műről, annál kevésbé, mert a rendelkezésünkre álló néhány sorban ezt nem is végezhetnők el a könyv dús tartalmát megillető részletességgel. Ezt a könyvet minden székely embernek el kell olvasnia, még pedig nem is egyszer. Most csupán ennek a könyvnek a székelyek eredetére vonatkozó részét szeretnők ismertetni röviden.

Ismeretes, hogy legelső történetíróink (Anonymus, a névtelen jegyző és Kézay Simon) a nép között élő hagyományt, azaz a hunoktól való származást fogadták el a székelyek eredetüül. A XIX. és a XX. század tudományos módszerrel dolgozó történetírói azonban csaknem kivétel nélkül mesének nyilvánították ezt a hagyományt és a székelyek eredetére nézve különböző elméleteket állítottak föl. Rugonfalvi Kiss István sorra veszi ezeket az elméleteket, még pedig különösen a világháború után megjelent szakirodalom teljes felhasználásával s végeredményében arra a meggyőződésre jut, hogy a tudomány igenis a nép között élő hagyományt, tehát a hunoktól való származást támasztja alá az ásatásokból és más úton elért eredményeivel. Tárgyaljuk azonban ezt kissé részletesebben.

A székelyek neve. A XVIII. század elején egy jezsuita, Timon Sámuel, annak a véleményének ad kifejezést, hogy a székely szó nem népnév, hanem foglalkozást jelentő közszó és őrt jelent. Br. Apó Péter is magáévá tette ezt a véleményt, annál in-

kább, mert maga is résztvett a határ őrizésében. Ennek az állításnak azonban semmi komoly alapja sincs. Timon a regéci székely erdőörökre hivatkozik. A szöveg alapos tanulmányozása azonban arról győz meg, hogy a regéci székelyek *egy része* ugyan erdőt őrzött, a *nagyobb rész* azonban sohasem. Amellett legrégebbi okleveleinkben is a magyar, szász, besenyő, oláh és kun népevekkel egy sorban szerepel a székely, tehát ameddig történelmi forrásaink vissza tudnak menni, a székely mindig népnév volt. Nem fogadta el ezt elméletet Eder József Károly szász történetíró sem (1797), hivatkozva arra, hogy a székely szó Erdélyben sehol sem jelent őrt, az ilyenféle jelentés ellenkezik is a magyar nyelv természetével, mert a szék szó nem határt, hanem éppen valaminek a belsejét jelenti. Azóta száz, meg száz oklevél került elő, melyek azt bizonyítják, hogy, miként az ország más végein, a székely földön is voltak határörök, hogy volt a székelyeknek egy osztálya, melynek különleges feladata a határőrzés és a kémszolgálat volt és ezeket őrszékelyeknek, „siculi spiculatores”-nek nevezték, ami világosan mutatja, hogy a siculus és spiculator nem jelenti ugyanazt. Hunfalvy Pál ennek ellenére kitart az őrszékely elmélet mellett és azt mondja, hogy a székely szó a szék és elu határozószó összetételéből keletkezett, ami belsőt jelent, tehát határőrt jelent. Ezt az elméletet már Szabó Károly megcáfolta volt és ma már komoly történetírók nem is foglalkoznak vele. Több más elmélet mellett a napjainkban is élő és író dr. Erdélyi László a székely szót a bolgár *eszegel* néptörzs nevéből származtatja s kisüti, hogy a székelyek ősei eszegel hadifoglyok voltak. Ez az elmélet képtelenség, mert általános nyelvészeti törvény, hogy *a hangsúlyos szótag sohasem vesz el*. Az eszegel-ből, mivel a magyar a szó első szótagját hangsúlyozza, nem lehet szegel és székely. Itt Erdélyi ugyanabba a tévedésbe esik, mint amikor azt írja (1936-ban!), hogy a Turul nemzetség neve, melyből egyik hagyományunk szerint az Árpád-család eredt, a román Vulturul szóból származik. Rugonfalvi Kiss kimutatja, hogy 1. a magyar szó első szótagja nem kophat le, mert hangsúlyos, tehát a Vulturul-ból nem lehet Turul, 2. a Vulturul a latin Voltur szóból származik, az ul-névutó, mely megfelel a magyar *az* névelőnek, és az alapszóhoz semmi köze és 3. nem kell idegenben keresgelnünk, mert a magyarral rokon vogul nyelvben a turul szó szintén előfordul, ami e szónak a jelenlegi Magyarország földrajzi és történelmi körülményeit messze megelőző eredetére vall. Történelmi szempontból is tarthatatlan az eszegel-hadifogly elmélet, mert hadifoglyokat sohasem telepítettek és nem is telepíthettek nagyobb tömegben egy helyen, s annál kevésbé a határszélre, vagy éppen határörnek, ahonnan igen kényelmesen meg lehet szökni. A hadifogly elmélettel nem fér össze a székelyek abszolút szabadsága sem, melyet minden oklevelünk bizonyít.

A székely név a tudomány mai állása szerint éppen olyan eredeti népnév, mint akár a kun, vagy a besenyő s jelentését éppúgy hiába magyarázzuk, mint sok más nép nevét, melyeknek eredetére nézve nem maradtak fenn történelmi bizonyítékok.

A székelyek származásáról, amint már fentebb is láttuk, szintén több elméletet állítottak föl és mind azzal a céllal, hogy a hunoktól való származást teljesen kiküszöböljék a lehetőségek közül. Hunfalvy Pál (1810–1891) végezte a legnagyobb rombolást a hun származás eszméje körül. Szerinte az egész mese, és a külföldi krónikákból s különösen a Niebelung-énekből csempészték át azt krónikáinkba és a magyar köztudatba. Ezzel szemben: ameddig csak írásbeli forrásaink visszamennek, az egykorú okmányok a hun származásról mindig úgy írnak, mint amelyet „Vulgus ad-

huc loquitur in communi”, azaz: a nép még most is beszéli közönségesen. Sőt maga a Niebelung-éneket kiegészítő Klage című ének is arról is, hogy Pilgrin passauai püspök a X. században megbízottakat küldött Magyarországra, hogy írják össze azokat a régi énekeket, melyek a burgundok pusztulásáról *még ott emlékezetben voltak*. Kétségtelenül hiteltű adatok bizonyítják azt is, hogy az Árpád-családban öröklött ősi kincsekhez kapcsolódva is élt a hun hagyomány emléke. Több nemet krónika megemlékezik arról, hogy I. Endre felesége Ottó bajor hercegnek ajándékozta Attila kardját. Más érdekes közlés mellett kiemelkedő az a tudósítás, mely szerint IV. Béla halála után Anna hercegnő Csehországba szökött a trónralépő V. István bosszújától félve és sok más kincs mellett magával vitte azokat a történelmi értékű kincseket, (clenodia), *amelyeket Attila és utódai óta őriztek Magyarországon*. Mindezek arra mutatnak, hogy a hunoktól való származás nem valami, a külföldi krónikákból átvett, mesterséges elmélet, hanem igenis olyan hagyomány, melyet történelmi értékű adatok támasztanak alá. Hunfalvy lehetetlennek tartotta a hunoktól való származását a székelyeknek már csak azért is, mert szerinte a krónikák háromezer húnja, még ha el is tudott menekülni, a népvándorlás zivatarai között nem maradhatott meg a honfoglalás koráig. Ezt a felfogást azonban fényesen megcáfolja az a tény, hogy a gepidák egy töredéke, a hunok, avarok, frankok és szlávok egymást föl váltó uralmai után és ellenére is meg tudott maradni a Dunántúlon, tehát nyílt területen, úgy hogy 885-ben is ír róla az egyik történelmi munka. Hát tehát a gepidák megmaradhattak nyílt területen és ily sok századon át, mennyivel inkább megmaradhattak a hunok a Kárpátok hegyei között. A három ezer hun harcos különben is családjával, cselédségével és rabszolgáival ennek a számnak akár tízszeresét is jelentheti, nem is beszélve arról, hogy az egykorú krónikás számadatai nem feltétlenül megbízhatóak.

Itt aztán Rugonfalvi Kiss igen érdekes és történelmi bizonyítékokkal jól alátámasztott elméletet állít fel az elmenekült hunok letelepedési helyéről (mely valószínűleg a Kárpátok keleti lejtőin volt) és életéről, miglen a honfoglaló magyarokat, mint a helyzettel ismerősök, a honfoglalás harcai során a mai Magyarországra vezették. Ismételjük, ezt a könyvet minden székely, magyar embernek el kell olvasnia többször is. A magunk részéről meg kell most elégednünk ezzel a rövid ismertetéssel és annak a véleményünknek a kifejezésével, hogy Rugonfalvi Kiss István érvelését annyira meggyőzőnek tartjuk, hogy ezek után a székelyeknek a hunoktól való származását kétségtelenül bebizonyítottunk vehetjük. Ez pedig a 99%-ban székely leszármazottakból álló unitárius egyházra nézve nem lehet közömbös kérdés. Ezért is tartottuk szükségesnek ezt a rövid ismertetést lapunkban közreadni.

Szent-Iványi Sándor.

Egy nemeslelkű adakozó 200 pengőt ajándékozott *Barabás István* lelkipásztor útján a *magyarkúti* gyermeknyaralótelepen felállítandó *könyvtár* javára. Ennek felét már az elmúlt nyáron felhasználtuk, s a nyaralótelepen pihenő gyermekeink lelki gyönyörűséggel olvasták a szép könyveket. Isten áldása legyen a szép adománynon és az áldozatos szívű adakozón.

A *Heltai Gáspár Bibliakör* nov. 9-én kezdte meg ezévi előadásait. Szent-Iványi Sándor teológiai tanár, vallástanító lelkész felváltva, minden csütörtökön este 7 órakor, a Koháry-utcában bibliamagyarozatot és vallás-lélektani előadásokat tart. Az előadás 16-án elmarad.

Országos Protestáns Napok.

A Bethlen Szövetség szokásos reformációi emlékünnepélyét az idén kibővítette, sok fáradsággal és törődéssel valóban „protestáns napokat” rendezett. A sok gyűlésről, értekezletről, az elhangzott beszédekről és elért eredményekről a napisajtó is számot adott. Lapunk szűk terjedelme miatt csak pár sorban írhatunk ezekről az eseményekről.

A Vigadóban tartott ünnepi megnyitón *dr. Tasnádi Nagy András* igazságügyminiszter fejtegette a protestánsnapok megrendezésének szükségét. *Dr. Raffay Sándor* evangélikus püspök ünnepi beszédet mondott. *Törs Tibor* képviselő a gyűlések programját és feladatait ismertette. *Józan Miklós* püspöki vikáriusunk gyönyörű záróimáját a zsúfolásig megtelt teremben sokan könnyezték végig. Az ifjúsági nagygyűlésen részünkről *Pethő István* lelkész tartott gondolatokban gazdag beszédet.

Az egyes szakértekezleteken egyházi mozgalmaink is képviseltették magukat. A társadalmi egyletek ülésén *dr. Daniel Gábor*, *dr. Csiki Gábor*; a nőegyleteken *Józan Miklósné*, *Barabás Istvánné*, *Ferencz Józsefné* és *Polgár Margit*, a sajtóértekezleten lapunk szerkesztője vett részt.

A Protestáns Napokkal kapcsolatosan rendezett kiállításokon — e téren úttörő jellegűek — az idő rövidségéhez képest megfelelően voltunk képviselve. Az árusított könyvek között az *Unitárius Iratmisszió* könyvei is ott voltak.

Az okt. 31-i vigadói főünnepélynek unitárius szónoka nem volt. A vele kapcsolatos templomi ünnepélyt a Misszió Házban megtartottuk, *Ferencz József* imádkozott, *Szent-Iványi Sándor* „Örök reformáció” c. értékes előadást tartott, zárószót *ifj. Bartók Géza*, ifjúságunk új elnöke mondott.

Az ünnepségek a nehéz idők ellenére szép közönséget vonzottak. A vidékiek között a Felvidék és Kárpátalja protestánsai nagy számban jöttek fel Budapestre. Misszió Házunk termében a békéscsabai luth. gimnázium diákjai találtak otthont. Az előkészítés fáradságos munkáját *dálnoki Kováts Gyula* ny. államtitkárral az élén lelkes gárda végezte. A munka oroszlan-része *Bánóczy Béla* főtitkár és *Jakabffy Domokos* titkár vállain nyugodott. A Bethlen Szövetség diákinternátusában az idei iskolai évben is egy unitárius egyetemi hallgató kapott ingyenes otthont.

*

A posta öt értékből álló protestáns bélyeg-sorozatot adott ki, 50 százalékos felárral, a Bethlen Házalap javára. A sorozat reformátorokat, biblia- és zoltárfordítókat örökít meg, s e szempontból első az egész világon. Epen

ezért nagyon sajnáljuk, hogy a rendezőbizottságtól kapott felvilágosítás szerint nyomda-technikai okokból nem szerepeltethették az egyik bélyegen az 1568-i tordai országgyűlés vallásszabadságot törvénybe iktató ismert jelentését. Ennek a külföldön sokkal jobban értékelt történelmi eseménynek nem szerepeltetése révén magyar nemzeti szempontból is értékes szolgálat megtétele mulasztódott el. A sorozatban egyébként az evangélikusság is csak egy fél bélyegképen kapott helyet. A hatfilléres bélyeg *Dévai Biró Mátyás*, a magyar Luther és *Melius Juhász Péter*, a magyar Kálvin; a tízfilléres a bibliafordító *Károli Gáspár*, a húszfilléres a zoltárfordító *Szenci Molnár Albert*; a harminckettő és negyvenfilléres *Bethlen Gábor* és *Lorántfy Zsuzsanna* emlékezetét örökíti meg.

*

Az országos protestáns napokat érdemes volt megrendezni és jövőre is feltétlenül meg kell rendezni.

HÍREK

Lapunk novemberi számát a nov. 15-i ünnepségek miatt két nappal hamarabb jelentettük meg a szokásos időpontnál.

Dr. Iván László síremlékét okt. 31-én avatta fel a farkasréti temetőben *Józan Miklós* püspöki vikárius meglehangú beszédével. Az egyszerű fehér márvány síremlékét, mely annyira méltó elhunyt barátunk emlékezetéhez, elborították a virágok és körülvette a gyászoló rokonokon kívül a szolgatársak, barátok, tisztelők és tanítványok nagy serege. Lapunk egykori jeles szerkesztője sírján ott vannak az Értesítő olvasótáborának virágai is. Áldassék emlékezete!

Dr. Májay Dezső kir. közjegyző, kaposvári szórványunk gondnokát m. kir. kormányfőtanácsosi címmel tüntették ki. Szeretettel üdvözljük.

Gvidó Béla a protestáns napokkal kapcsolatban az „Országjárás” c. hetilap legutóbbi számában „Torockó népe Trianon ellen” c. érdekes cikket írt és közölte a székházunkban elhelyezett *Dávid Ferenc* emléktábla képét, melyet lapunk mostani számába mi is átvettünk.

Adventi istentiszteleteket tartunk az idén mindkét templomunkban. A IX. Högyes Endre-u. 3. sz. a. templomban „Kit várunk? A Békesség fedelmét” gondolatkörben nov. 26-án *Pethő István* nyitja meg a sorozatot: „Hívó lélek” dec. 3-án: *Ferencz József* „Keresztény Család”, dec. 10-én *Józan Miklós* „Emberiség”, dec. 17-én: *dr. Csiki Gábor* „Magyar nemzet” címeken. — A Koháry-utcai templomban nov. 26., dec. 3., 10. és 17. napjain *Barabás István* lelkipásztor tart adventi istentiszteleteket.

A Konformáltak Szövetsége november 19-én, d. e. 10 órakor a Koháry-utcai templomban összejövotelt tart. Előadást tart *vitéz Nyiredy Szabolcs*: a svájci unitárius ifjúsági konferencia címen.

RÁDIÓ közvetíti Istentiszteletünket nov. 19-én d. e. 9 órakor a Koháry-utcai templomból. A szolgálatot *Ferencz József* lelkész végzi.

DR. CSIKI GÁBOR: Gondolatok a hit világából e. könyve megjelent és 3 pengős árban kapható az Iratmissziónál és a lelkészi hivatalban. Az értékes munka ismertetésére visszatérünk.

Bodóczy Lajos orvost, a Misszió Ház és a Máv-telepi gyülekezet buzgó és fáradhatatlan kántorát a budapesti egyetemen az orvostudományok doktorává avatták. Vele egyszerre avatták fel *Raiczu* Mária okl. vegyész, a természettudományok doktorává, cum laude fokozattal. Mindkettőjüket szeretettel üdvözljük s munkásságukra és életpályájukra Isten gazdag áldását kérjük.

Ferencz József: „Az öikuménikus mozgalmak“ e., a kereszténység újabbkori egységmozgalmait ismertető tanulmánya a Keresztény Magvető Könyvtára legújabb füzeteként most jelent meg. Ára egy pengő. Kapható az Iratmissziónál.

Az Egyetemi istentiszteleten november 6-án *Józan Miklós* püspöki vikárius mondott megnyitó imádságot és *Ferencz József* lelkész prédikált. Az Istentiszteletet követően a gyülekezeti teremben tea és szendvics várta a résztvevőket, s örömmel láttuk, hogy már az első próbálkozás alkalmával 18-an voltak jelen, akik kellemes hangulatban maradtak együtt. A háziasszonyi tisztet ez alkalommal *dr. Csiki Gáborné* és *özv. Ráduly Jánosné* látták el. — A legközelebbi egyetemi istentisztelet, melyre minden érdeklődőt is szívesen látunk, december hó 4-én, este nyolc órakor tartjuk, *dr. Csiki Gábor* lelkész szolgálatával.

Harrington Donald és felesége **Szánthó Vilma**, akik résztvettek a svájci unitárius ifjúsági konferencián, augusztus végén érkeztek vissza Amerikába. New-Yorkban megnézték a világkiállítást, s azután pár hetet töltöttek az ifjú férj szüleinél *Walthamban*. **Harrington Donald** lelkész és felesége *Chicago* egyik jeles unitárius gyülekezetében kezdte meg munkásságát. **Harringtonné Szánthó Vilma** pedig már szolgálja magyar ügyünket, amikor a *Christian Register* egyik legutóbbi számában keményen utasítja vissza a cseh propagandának magyarellenes kijelentéseit. További egyházi és magyar munkájukra Isten áldását kérjük.

Brassai Sámuel ifjúsági egyesületünk tisztújító közgyűlésén új vezetőséget választott. Elnök ifj. **Bartók Géza** okl. közgazda, alelnök ifj. **Véress Pál**, főtitkár: **Győrfy József**, titkár: **Oborzil Gyula**, pénztáros: **Gombos Sámuel**. Működésük elé bizalommal nézünk.

Az 1940. évi Unitárius Évkönyv tizenkét-tizenöt fejezetben az unitárius egyház világi nagyjainak jellemrajzát adja, s célja az, hogy rávilágítson azokra a sajátságos értékeikre, melyen keresztül, — mint világi papok — szolgálták az unitárius egyházat. Az évkönyv ára 50 fillér.

Benedek Gyula cikkének folytatását, valamint több más cikket anyagtorlódás miatt jövő számunkra kellett halasztanunk.

A román kormány váratlan rendelete következtében több tanárt és tanítót volt kénytelen egyházi főhatóságunk nyugdíjazni. Nyugalomba vonultak *Kolozsvárott* **Útő Lajos** igazgató és **Nagy József**, valamint *Patakfalvi* **Zsigmond** tanítók. *Tóth József* alsószentmihályfalvi, *Lófi Béla* szindi, *Török Elek* nyárádgálfalvi, *Fekete József* kisadorjáni tanítók. Az érdekes munkásságot végzett tanítók életmunkája méltatására az Unitárius Közlöny nyomán még mi is visszatérünk.

Dr. Boros Györgyné sírkövét a kolozsvári temetőben a család és az elhunyt nagyasszony nagyszámú tisztelői jelenlétében *Úrmősi Károly* tb. esperes avatta fel szép beszéddel.

Dr. Kiss Elek főjegyző új tankönyvet írt a középiskolák I. osztálya számára „A héber nemzeti élet az Ószövetség szerint“ címen.

A hódmezővásárhelyi gyülekezet okt. 29-én d. u. reformációi emlékünepélyt tartott, melyen a betegen fekvő **Bíró Lajos** lelkész imájiát **Boros Áron** kántor olvasta fel. Előadást **dr. Ormos Pál** egyházközségi gondnok tartott. Ugyanő tartott beszédet Szegeden okt. 31-én a szegedi protestánsok közös emlékünepélyén. **Bíró Lajos** lelkész társunknak mielőbbi gyógyulást kívánunk.

Bartók Géza dunántúli körlelkészünk legutóbb *Csajág, Balatonfőkajár* és *Böhönye* szórványáiban tartott úrvacsoraosztással egybekapcsolt Istentiszteletet.

A **Kocsordi** gyülekezet szeptember 17-én tartott közgyűlésén **Bakos Józsefet** választotta meg egyhangúan gondnoknak. — néhai **Kiss András** utódaként. Munkásságára Isten áldását kérjük.

Halottaink. *Horváth István* ny. telekkönyvezető, békési szórványunk első gondnoka elhunyt. **Darkó Béla** lelkész temette el. — **Mátéfy Lajos** Máv-telepi templomunk szorgalmas látogatója elhunyt. Emlékezetüket kegyelettel őrizzük.

HIVATALOS RÉSZ

562—1939. sz.

MEGHIVÓ.

a budapesti unitárius egyházközség **Kezeli Tanácsa** 1939 december hó 9-én, csütörtökön d. u. 5 órakor a tanácsteremben,

évnegyedi rendes ülést

tart, melyre a tanács tagjait szeretettel meghívjuk.

Budapest, 1939. november 10.

dr. Kozma Jenő s. k.
gondnok.

Józan Miklós s. k.
lelkész-elnök.

Tárgysorozat: 1. Ima-bibliaolvasás, 2. Elnöki megnyitó. 3. Jegyzőkönyv hitelesítő. 4. Elnökileg elintézett és folyó ügyek. 5. 1940 évi költségvetés a) folyópénztár, b) alapok és alapítványok. 6. Nevelésügyi bizottság jelentése. 7. Gazdasági bizottság jelentése. 8. Időközben érkező ügyek. 9. Indítványok (írásban — előre).

NB. **Nevelésügyi** bizottság ülése XII. 2. d. u. fél 6 órakor.

Gazdasági bizottság ülése XII. 4. d. u. fél 6 órakor.

Közgyűlésünket dec. 17-én d. e. 10 órakor tartjuk a két istentisztelet között. Főtárgya: a jövő évi költségvetés egybeállítása.

Lelkészi nyugdíjalapra 1939. október hó végéig befolyt kegyes adományokat az egyház nevében hálásan megköszönve, a következőkben nyugtatom: **dr. Mikó Ferenc** és vitéz **Kozma Ferenc** 10—10 P; **Szolnoki szórvány** gyűjtése 6 P; **dr. Nemes Gyula** és **Bedő Béláné Galgagyörk** 5—5 P; vitéz **Pernecky Jenőné**, **Győr** 4 P; **özv. Nyirő Gézané**, **dr. Surányi Ede** és **Csáka János**, *Pestújhely* 2—2 P; **dr. Kovács Lajos**, **Gábor Antal**, **Schneider Ilona** és **B. Páll Mária** 1—1 P; összesen: 50, azaz ötven pengő. Mely összeg az Országos Központi Hitelszövetkezetben (V., Nádor-u. 22.) gyümölcsözőleg van elhelyezve. Ugyanide direkt be lehet küldeni az alap gyarapítására szánt szíves adományokat „Nyug“ jelszó alatt bianco csekklapon is: OKH csekkszám: 8486. — **Hitroni szíves üdvözlettel** **Józan Miklós** püspöki vikárius.

Istentiszteleti sorrend 1939. dec. hóban.

H O L	Melyik napon	Mely órában	Szolgálatot végzi
A) Templomokban:			
V., Koháry-utca 4. . . .	3, 24, 10, 31	d. e. 9	Szent-Iványi S. Kereki Gábor
" " " "	17, 25, R 26	" "	Barabás István
" " " "	3, 17, 24	d. e. 11	Józan Miklós
" " " "	24	" "	Kereki Gábor
" " " "	26	" "	Szent-Iványi S.
" " " "	10, 31	" "	Barabás István
" " " "	3, 10, 17, 31	d. u. 6.	" " Szent-Iványi S.
IX, Hőgyes Endre-u. 3. (Misszióházi (Rákos-utca))	17, 24, 25	d. e. 10.	dr. Csiki Gábor
" " " "	3, 10, 26, 31	" "	Ferencz József
" " " "	3	d. u. 6.	Ferencz József
" " " "	10	" "	Józan Miklós
" " " "	17	" "	dr. Csiki Gábor
" " " "	31	" "	" "
" " " "	4	este 8	" "
B) Körzetekben:			
X., Máv.-telep. Prot. imaház	3	d. u. 4	Szent-Iványi S.
" " " "	17	" "	dr. Csiki Gábor
" " " "	26	" "	Ferencz József
C) Pestkörnyéken:			
Budafok, Ref. templom	26	d. u. 3.	Kereki Gábor
Csepel, Templom-u. iskola	10, 25	d. e. 9.	Pethő István
" " " "	25	" "	Szent-Iványi S.
Kispest, Hungária-úti iskola	3, 17,	d. e. 9	Pethő István
Pestszenterzsébet, Erzsébet-u. iskola	25	" "	Kereki Gábor
Pestszentlőrinc Unitárius templom	3, 10, 17, 24, 25	d. e. 11	Pethő István
" " " "	26, 31	" "	" "
" " " "	31	d. u. 6.	" "
Rákospalota, Máv. telepi iskola	3	d. u. 4.	Kereki Gábor
Sashalom, Kossuth-téri iskola	10, 25	" "	Ferencz József
" " " "	25	" "	Kereki Gábor
Ujpest, Deák Ferenc-u. polg. isk.	17	" "	" "

D) Vidéken:			
Békés, evang. imaház	24	d. e. 10.	Darkó Béla
Debrecen, Hatvan-u. 24. Unitárius templom	3, 26	" "	dr. Csiki Gábor
Dévaványa, Unitárius imaház	26	d. e. 9.	Darkó Béla
Dunapataj, Unitárius templom	17, 26	d. e. 10 du 3	Ferencz József
Gyula, ref. templom	10	d. e. 11	Darkó Béla
Kecskemét, evang. templom	24	" "	Ferencz József
Kocsord, Unitárius templom	10	d. e. 10	dr. Csiki Gábor

UNITÁRIUS IRATMISSZIO

V., KOHÁRY-U. 4. I. E. 8.

nyitva szerdán délután 4-6, pénteken délelőtt 11-1 és vasárnap délelőtt 10-11 órák között.

Ima és énekeskönyvek, tankönyvek.

ÜVEG és porcellán szaküzlet

Bp. IV., Párisi-u. 2. (Váci-u. sarok)

-- KIS ÜZLET -- KIS REZSI -- OLCSÓ ÁRAK --

MÁTÉ ZOLTÁN
üzlettulajdonos

T: 384-289.

ÜRMÖSSY ÉS EÖRDÖGH

Férfi és női szövetek, selymek, siffon és vászonárúk. Esőkabátok. Szőnyegárúk.

IV., Petőfi Sándor-u. 3. az udvarban

Berde Lajos cipész-mester

II., Batthyány-utca 48.

UNITÁRIUS ÉRTESÍTŐ

Felelős szerkesztő és kiadó: Ferencz József
Társszerkesztő: Szent-Iványi Sándor

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, V., Koháry-utca 4. Telefon 117-529.

Megjelenik minden hó 15-én.

Előfizetési díj egy évre 4.— P.

A lap tulajdonosa a Budapesti Unitárius Egyházközség.

A lap elfogadása előfizetésre kötelez.

Utánaküldés kizárva!

Uj cim :